ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । **ଉପନିଷଦ**କୁ ବେଦର **ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର** ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ '**ବେଦାନ୍ତ**' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ '**ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା** ଓ '**ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା** ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ସ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେଇମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "**ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା**" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ **୧୦୮**ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ହେଲେ - **ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ**, ଓ **ଯୋଗ** । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ **ଦଶୋପନିଷଦ,** ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ **୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ**, ସେଗୁଡିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଇଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଋକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁଦ୍ଗଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହ୍ବୃଚ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୬	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବଜ୍ରସୂଚୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲ, ଜବାଲି	ଯୋଗଚୂଡାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ବେତାଶ୍ବତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍କନ୍ଦ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ବତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସନ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ବ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଈଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାଟ୍-ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ରମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ-ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରଭ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସର୍ବମୋଟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

କୁଣ୍ଡିକା ଉପନିଷଦ

(Kundikopanisat / Kundikaa Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

କୁଣ୍ଡିକୋପନିଷତ୍ / କୁଣ୍ଡିକା ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ କୁଣ୍ଡିକୋପନିଷତ୍ ।।

କୁଣ୍ଡିକୋପନିଷତ୍-ଖ୍ୟାତପରିବ୍ରାଜକସଂତତିଃ ।
ଯତ୍ର ବିଶ୍ରାନ୍ତିମଗମତ୍ତଦ୍ରାମପଦମାଶ୍ରୟେ ।।

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତ୍ୱନିରାକରଣଂ ମେସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ୟ ଉପନିଷତ୍ସୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ହରିଃ ଓଁ ।।
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ୟାଶ୍ରମେ କ୍ଷୀଣେ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷଣେ ରତଃ ।
ବେଦାନଧୀତ୍ୟାନୁଜ୍ଞାତ ଉଚ୍ୟତେ ଗୁରୁଣାଶ୍ରମୀ ।। ୧ ।।

ଦାରମାହୃତ୍ୟ ସଦୃଶମଗ୍ନିମାଧାୟ ଶକ୍ତିତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମୀମିଷ୍ଟିଂ ୟଜେତ୍ତାସାମହୋରାତ୍ରେଣ ନିର୍ବପେତ୍ ।। ୨ ।।

ସଂବିଭଜ୍ୟ ସୁତାନର୍ଥେ ଗ୍ରାମ୍ୟକାମାନ୍ୱିସୃଜ୍ୟ ଚ ।
ସଂଚରନ୍ୱନମାର୍ଗେଣ ଶୁଚୌ ଦେଶେ ପରିଭ୍ରମନ୍ ।। ୩ ।।

ବାୟୁଭକ୍ଷୋଽମ୍ବୁଭକ୍ଷୋ ବା ବିହିତୈଃ କନ୍ଦମୂଲକୈଃ ।
ସ୍ୱଶରୀରେ ସମାପ୍ୟାଥ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ନାଶ୍ରୁ ପାତୟେତ୍ ।। ୪ ।।

Not For Commercial Use

ସହ ତେନୈବ ପୁରୁଷଃ କଥଂ ସଂନ୍ୟସ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ।
ସନାମଧେୟୋ ୟସ୍ମିଂସ୍ତୁ କଥଂ ସଂନ୍ୟସ୍ତ ଉଚ୍ୟତେ ।। ୫ ।।

ତସ୍ମାତ୍ଫଲବିଶୁଦ୍ଧାଙ୍ଗୀ ସଂନ୍ୟାସଂ ସଂହିତାତ୍ମନାମ୍ ।
ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣଂ ବିନିଷ୍କ୍ରମ୍ୟ ବାନପ୍ରସ୍ଥଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ।। ୬ ।।

ଲୋକବଦ୍-ଭାର୍ୟୟାଽଽସକ୍ତୋ ବନଂ ଗଚ୍ଛତି ସଂୟତଃ ।
ସଂତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସଂସୃତିସୁଖମନୁତିଷ୍ଠତି କିଂ ମୁଧା ।। ୭ ।।

କିଂବା ଦୁଃଖମନୁସ୍ମୃତ୍ୟ ଭୋଗାଂସ୍ତ୍ୟଜତି ଚୋଚ୍ଛ୍ରିତାନ୍ ।
ଗର୍ଭବାସଭୟାଦ୍-ଭୀତଃ ଶୀତୋଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ତଥୈବ ଚ ।। ୮ ।।

ଗୁହ୍ୟଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁମିଚ୍ଛାମି ପରଂ ପଦମନାମୟମିତି ।
ସଂନ୍ୟସ୍ୟାଗ୍ନିମପୁନରାବର୍ତନଂ ୟନ୍ମୃତ୍ୟୁର୍ଜାୟ ମାବହମିତି ।।

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମମନ୍ତ୍ରାଞ୍ଜପେତ୍ । ଦୀକ୍ଷାମୁପେୟାତ୍କାଷାୟବାସାଃ ।
କକ୍ଷୋପସ୍ଥଲୋମାନି ବର୍ଜୟେତ୍ । ଊର୍ଧ୍ୱବାହୁର୍ବିମୁକ୍ତମାର୍ଗୋ ଭବତି ।
ଅନିକେତଶ୍ଚରେଦ୍-ଭିକ୍ଷାଶୀ । ନିଦିଧ୍ୟାସନଂ ଦଧ୍ୟାତ୍ ।
ପବିତ୍ରଂ ଧାରୟେଜ୍ଜନ୍ତୁସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥମ୍ । ତଦପି ଶ୍ଲୋକା ଭବନ୍ତି ।
କୁଣ୍ଡିକାଂ ଚମସଂ ଶିକ୍ୟଂ ତ୍ରିବିଷ୍ଟପମୁପାନହୌ ।
ଶୀତୋପଘାତିନୀଂ କନ୍ଥାଂ କୌପୀନାଚ୍ଛାଦନଂ ତଥା ।। ୯ ।।

ପବିତ୍ରଂ ସ୍ନାନଶାଟୀଂ ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗମେବ ଚ ।
ଅତୋଽତିରିକ୍ତଂ ୟତ୍କିଂଚିତ୍ସର୍ବଂ ତଦ୍ୱର୍ଜୟେଦ୍ୟତିଃ ।। ୧୦ ।।

ନଦୀପୁଲିନଶାୟୀ ସ୍ୟାଦ୍ଦେବାଗାରେଷୁ ବାହ୍ୟତଃ ।
ନାତ୍ୟର୍ଥଂ ସୁଖଦୁଃଖାଭ୍ୟାଂ ଶରୀରମୁପତାପୟେତ୍ ।। ୧୧ ।।

Not For Commercial Use

ସ୍ନାନଂ ପାନଂ ତଥା ଶୌଚମଦ୍-ଭିଃ ପୂତାଭିରାଚରେତ୍ ।
ସ୍ତୂୟମାନୋ ନ ତୁଷ୍ୟେତ ନିନ୍ଦିତୋ ନ ଶପେତ୍ପରାନ୍ ।। ୧୨ ।।

ଭିକ୍ଷାଦିବୈଦଲଂ ପାତ୍ରଂ ସ୍ନାନଦ୍ରବ୍ୟମବାରିତମ୍ ।
ଏବଂବୃତ୍ତିମୁପାସୀନୋ ୟତେନ୍ଦ୍ରିୟୋ ଜପେତ୍ସଦା ।। ୧୩ ।।

ବିଶ୍ୱାୟ ମନୁସଂୟୋଗଂ ମନସା ଭାବୟେତ୍ସୁଧୀଃ ।
ଆକାଶାଦ୍ୱାୟୁର୍ବାୟୋର୍ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ୟୋତିଷ ଆପୋଽଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ ।
ଏଷାଂ ଭୂତାନାଂ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରପଦ୍ୟେ । ଅଜରମମରମକ୍ଷରମବ୍ୟୟଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ।
ମୟ୍ୟଖଣ୍ଡସୁଖାମ୍ଭୋଧୌ ବହୁଧା ବିଶ୍ୱବୀଚୟଃ ।
ଉତ୍ପଦ୍ୟନ୍ତେ ବିଲୀୟନ୍ତେ ମାୟାମାରୁତବିଭ୍ରମାତ୍ ।। ୧୪ ।।

ନ ମେ ଦେହେନ ସଂବନ୍ଧୋ ମେଘେନେବ ବିହାୟସଃ ।
ଅତଃ କୁତୋ ମେ ତଦ୍ଧର୍ମା ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିଷୁ ।। ୧୫ ।।

ଆକାଶବତ୍କଲ୍ପବିଦୂରଗୋଽହମାଦିତ୍ୟବଦ୍-ଭାସ୍ୟବିଲକ୍ଷଣୋଽହମ୍ ।
ଅହାର୍ୟବନ୍ନିତ୍ୟବିନିଶ୍ଚଲୋଽହମମ୍ଭୋଧିବତ୍ପାରବିବର୍ଜିତୋଽହମ୍ ।। ୧୬ ।।

ନାରାୟଣୋଽହଂ ନରକାନ୍ତକୋଽହଂ ପୁରାନ୍ତକୋଽହଂ ପୁରୁଷୋଽହମୀଶଃ ।
ଅଖଣ୍ଡବୋଧୋଽହମଶେଷସାକ୍ଷୀ ନିରୀଶ୍ୱରୋଽହଂ ନିରହଂ ଚ ନିର୍ମମଃ ।। ୧୭ ।।

ତଦଭ୍ୟାସେନ ପ୍ରାଣାପାନୌ ସଂୟମ୍ୟ ତତ୍ର ଶ୍ଲୋକା ଭବନ୍ତି ।।
ବୃଷଣାପାନୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ପାଣୀ ଆସ୍ଥାୟ ସଂଶ୍ରୟେତ୍ ।
ସଂଦଶ୍ୟ ଶନକୈର୍ଜିହ୍ୱାଂ ୟବମାତ୍ରେ ବିନିର୍ଗତାମ୍ ।। ୧୮ ।।

ମାଷମାତ୍ରାଂ ତଥା ଦୃଷ୍ଟିଂ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ସ୍ଥାପ୍ୟ ତଥା ଭୁବି ।
ଶ୍ରବଣେ ନାସିକେ ଗନ୍ଧା ୟତଃ ସ୍ୱଂ ନ ଚ ସଂଶ୍ରୟେତ୍ ।। ୧୯ ।।

Not For Commercial Use

ଅଥ ଶୈବପଦଂ ଯତ୍ର ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ପରମ୍ ।
ତଦଭ୍ୟାସେନ ଲଭ୍ୟେତ ପୂର୍ବଜନ୍ମାର୍ଜିତାତ୍ମନାମ୍ ।। ୨୦ ।।

ସଂଭୂତୈର୍ବାୟୁସଂସ୍ରାବୈର୍ହୃଦୟଂ ତପ ଉଚ୍ୟତେ ।
ଊର୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ଦେହାଦ୍-ଭିତ୍ତ୍ୱା ମୂର୍ଧାନମବ୍ୟୟମ୍ ।। ୨୧ ।।

ସ୍ୱଦେହସ୍ୟ ତୁ ମୂର୍ଧାନଂ ଯେ ପ୍ରାପ୍ୟ ପରମାଂ ଗତିମ୍ ।
ଭୂୟସ୍ତେ ନ ନିବର୍ତନ୍ତେ ପରାବରବିଦୋ ଜନାଃ ।। ୨୨ ।।

ନ ସାକ୍ଷିଣଂ ସାକ୍ଷ୍ୟଧର୍ମାଃ ସଂସ୍ପୃଶନ୍ତି ବିଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ଅବିକାରମୁଦାସୀନଂ ଗୃହଧର୍ମାଃ ପ୍ରଦୀପବତ୍ ।। ୨୩ ।।

ଜଲେ ବାପି ସ୍ଥଲେ ବାପି ଲୁଠତ୍ୱେଷ ଜଡାତ୍ମକଃ ।
ନାହଂ ବିଲିପ୍ୟେ ତଦ୍ଧର୍ମୈର୍ଘଟଧର୍ମୈର୍ନଭୋ ଯଥା ।। ୨୪ ।।

ନିଷ୍କ୍ରିୟୋଽସ୍ମ୍ୟବିକାରୋଽସ୍ମି ନିଷ୍କଲୋଽସ୍ମି ନିରାକୃତିଃ ।
ନିର୍ବିକଲ୍ପୋଽସ୍ମି ନିତ୍ୟୋଽସ୍ମି ନିରାଲମ୍ବୋଽସ୍ମି ନିର୍ଦ୍ୱୟଃ ।। ୨୫ ।।

ସର୍ବାତ୍ମକୋଽହଂ ସର୍ବୋଽହଂ ସର୍ବାତୀତୋଽହମଦ୍ୱୟଃ ।
କେବଲାଖଣ୍ଡବୋଧୋଽହଂ ସ୍ୱାନନ୍ଦୋଽହଂ ନିରନ୍ତରଃ ।। ୨୬ ।।

ସ୍ୱମେବ ସର୍ବତଃ ପଶ୍ୟନ୍ମନ୍ୟମାନଃ ସ୍ୱମଦ୍ୱୟମ୍ ।
ସ୍ୱାନନ୍ଦମନୁଭୁଞ୍ଜାନୋ ନିର୍ବିକଲ୍ପୋ ଭବାମ୍ୟହମ୍ ।। ୨୭ ।।

ଗଚ୍ଛଂସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ନୁପବିଶଞ୍ଛୟାନୋ ବାଽନ୍ୟଥାପି ବା ।
ଯଥେଚ୍ଛୟା ବସେଦ୍ୱିଦ୍ୱାନାତ୍ମାରାମଃ ସଦା ମୁନିଃ ।। ୨୮ ।। ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

।। ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ସତ୍ ।।

Not For Commercial Use

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତ୍ୱନିରାକରଣଂ ମେସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ୟ ଉପନିଷସ୍ତୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି କୁଣ୍ଡିକୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ।।

Not For Commercial Use